

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука "Аз Буки"

**БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА**

Българско научно-методическо списание
в година XX, 2012 в номер 1

ИСТОРИЯ

Българско научно-методическо списание
в година XX, 2012 в номер 1

**МАТЕМАТИКА
И ИНФОРМАТИКА**

Българско научно-методическо списание
в година XX, 2012 в номер 1

**ПРЕДУЧИЛИЩНО
НАЧАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ
ПЕДАГОГИКА**

Българско научно-теоретично и методическо списание
в година XX, 2012 в номер 1

**ХИМИЯ
ПРИРОДНИТЕ НАУКИ
В ОБРАЗОВАНИЕТО**
астрономия
биология
география
физика

**ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Българско научно-методическо списание
в година XX, 2012 в номер 1

**СТРАТЕГИИ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА**

Научно-теоретично списание
в година XX, 2012 в номер 1

Философия

Българско научно-методическо списание
в година XX, 2012 в номер 1

**Чуждоезиково
обучение**

Научно-методическо списание
в година XXIX, 2012 в номер 1

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

27 2 – 8 ЮЛИ
2015 г.

Преподаване на английски с игри

*Откъс от „Подходи за преподаване
на английски език, в центъра
на които е поставен ученикът“*

Даниела Димитрова

Основно училище „Неофит Рилски“ – Дупница

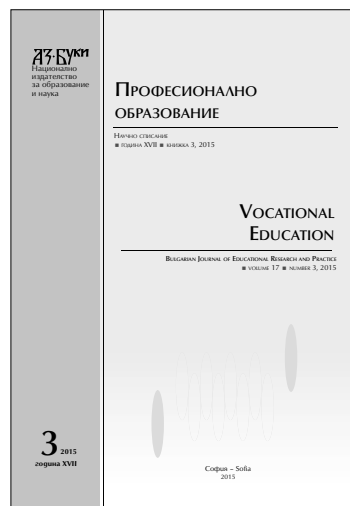
За периода 31.03.2014 – 04.04.2014 бях одобрена за участие в структуриран обучителен курс „Подходи за преподаване на английски език, в центъра на които е поставен ученикът“, организирана от „Дюис Скул ъв Инглиш“ в град Саутхемптън, Великобритания. Според плана за разпространение на наученото от участието ми в квалификационната дейност реших чрез настоящата статия да предоставя информация за постигнатите резултати от обучението и придобитите нови знания и умения на всички заинтересовани колеги.

Съдържанието и формата на обучителните дейности бяха изключително разнообразни, в което можете да се убедите сами. Първият ден на обучението включваше три пленарни сесии. Първата беше въведение и целеше да се опознаем, „да разчупим леда помежду си“. Ето две идеи как да го направим с учениците си.

1. Разделете класа по двама и нека всеки да напише на лист хартия четири верни и едно невярно изречение за себе си. След това партньорът му трябва да познае кое е грешното изречение.

2. На три цветни листчета хартия нека всеки ученик да напише: на едното два лични факта за себе си; на второто – най-добрата книга, която е прочел, и да обясни защо смята така; на третото – какво означава например преподаване, в центъра на което е поставен ученикът. След това листчетата се събират, четат се и учениците се опитват да познаят кой е написал

Заглавието е на редакцията

www.vocedu@azbuki.bg

Главен редактор

Доц. д-р Тоня Георгиева

E-mail: tonia@au-plovdiv.bg

Редактори

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Гергана Великова
0889 81 15 65

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: vocedu@azbuki.bg

**Съдържание
на сп. „Професионално
образование“,
кн. 3/2015:**

МЕТОДИКА И ОПИТ

Подходи за преподаване на английски език, в центъра на които е поставен ученикът / *Даниела Димитрова*

Източници на тревожни преживявания в юношеска възраст / *Гергана Славчева*

УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

Методи и етични аспекти при обучението на лица със слухови нарушения / *Светослава Съева*

УЧИЛИЩЕ ЗА УЧИТЕЛИ

Вътрешноучилищната квалификация на учители – фактор за повишаване на качеството на образованието / *Ирина Горанова*

Състезателна игра на тема „Героите на Възрожденска България“ (обобщителен урок в V клас за историята на България през епохата на Възраждането) / *Таня Трапова*

An English Language Workshop at Science and Mathematics High School “Yane Sandanski” – Gotse Delchev / *Mariyana Karamiteva*

Добра педагогическа практика – делова игра, в съответствие с характеристиките на Оперативна програма „Наука и образование 2014 – 2020“ / *Генка Тодорова*

Училищният директор – лидер, администратор или мениджър / *Румена Милова*

Различните видове оценяване / *Станислава Базитова*

Квалификационната дейност в ПГСУАУ „Атанас Буров“ – Силистра / *Наталья Крумова*

Предприемачеството – алтернатива за реализация на младите хора / *Диана Ганчева*

Обучение на ученици със специални образователни потребности в ПГСУАУ „Атанас Буров“ – Силистра / *Станислава Великова, Бисерка Костова*

Самооценката – инструмент за измерване на качеството и разкриване на потенциала за развитие на професионалното образование / *Ирина Гетова-Георгиева, Марияна Винаррова*

Ученическият парламент – мост за превенция на агресията и насилието в училище / *Иванка Липчева*

всяко изречение. Важно е участниците в играта да не показват никакви чувства, да демонстрират т. нар. „лице на покер играч“ (poker face). Играта е подходяща за работа по групи.

Във втората сесия ръководителката на курса Риченда Аскю ни представи чрез презентация начините за учене на чужд език. Знаем, че в началото на часа децата са превъзбуждени от преживяванията си по време на междучасията, т.е. те са във фазата на крокодила (reptilian brain). Нашата цел, като учители, е да приспим „крокодила“, т.е. да успокоим децата, за да могат те да се чувстват позитивно и да са в състояние да усвоят информацията, която им преподаваме. Това е фазата на „заека“ (mammalian), т.е. за да започнат да мислят, учениците трябва да достигнат SSS (safe seat syndrome). Причината е, че ако учениците са мотивирани и спокойни, тогава ученето е по-лесно. Според Крашен когато учащите са отегчени, ядосани, разочаровани, нервни, немотивирани или стресирани, те не могат да възприемат и претърпяват неуспех при изучаването на чужд език (Крашен, 1985).

Преподавателката ни представи мнемоничната техника. При нея се създава лесно запомнящ се акроним, като се вземат началните букви. Например акронимът VIBGYOR е съставен от първите букви на цветовете на дъгата (violet, indigo, blue, green, yellow, orange, red). Всеки може да създаде своя собствена мнемоника за подпомагане при запаметяването на нови материали.

Припомни ни и стиловете на учене отново чрез акроним – VAK (visual, auditory, kinesthetic). Докато визуалният стил на учене включва използването на картини, диаграми, демонстрации, гледане на филми, четене на книги и т.н., аудиторният стил включва слушане и говорене, а кинестетичното обучение включва физически опит – „учене чрез правене“ (learning by doing), т.е. чрез гокосване, практически упражнения и т.н. Тъй като някои ученици имат един преобладаващ стил на учене, други имат смесен тип на учене, то учителят трябва да предвиди различни упражнения, за да удовлетвори потребностите на всички си възпитаници.

Препоръчаха ни в своята работа да се съобразяваме с MI (Multiple Intelligences) – различната интелигентност, с която учениците са надарени, т.е. едни деца притежават логико-математическа, други – лингвистична, трети – интраперсонална, четвърти – интерперсонална, пети – музикална, шести – пространствена, седми – телесно-кинестична интелигентност според Гарднер (Гарднер, 1983). Всеки може провери преобладаващия тип интелигентност чрез тест на адрес www.bgfl.org

Не бива да забравяме, че мозъкът ни е образуван от две полукълба, като дясното отговаря за творчеството, а лявото – за езика и логиката. Задачата на учителя е да развива умения, които да изискват

взаимодействие на двете полукълба.

Въпросите, с които тестваме нашите ученици, трябва да са съобразени с Таксономията на Блум – знание, разбиране, приложение, анализ, синтез, оценяване (Блум, 1994).

Друг подход за преподаване е да се разпределят кои начини са подходящи за усвояване на майчин език и кои – за втори език, чрез подреждане на листчета хартия. Проучване показва, че усвояването на първия език минава през различни етапи на развитието, включително „тих“ период, научаване на универсална граматика, норми, лексикални структури, усвояване на словореда, свързано е с развитието на моториката и най-важно – кога сме усвоили всичко това. Докато усвояването на втори език отнема по-малко време, изисква мотивация, грамотност, емоция, познания за света и за езикови структури, словоред, възприемане на чужда култура и асимиляция, критичен период.

Другият лектор – Джони Коуал, ни припомни, че докато при традиционното преподаване са се търсели техники, които да създават обща учебна среда, и се прави първата стъпка към персонализиране на учебния процес, то при модерното обучение се търсят методи за приобщаване на всички участници в обучението и се предлагат естествени инструменти, които често са игнорирани в традиционната класна стая.

Той ни предложи следните техники: сканиране, силата на паузата, ехото, начини за привличане на вниманието, позициониране. Под сканиране се разбира непрекъснат визуален контакт, т.е. погледът на учителя да бъде като морски фар и да се движи от дясно наляво, в средата, после пак надясно и наляво, така че да обхваща всички ученици. Целта е да преодолеем навика погледът ни да се спира върху най-заинтересованите ученици – любимците ни, по-непослушните, учениците пред нас, но и да обръщаме внимание на тези, които седят отстрани или на задните редове, което има психологически последици върху тях. Ето защо повишаването на информираността за важността на визуалния контакт може само да помогне, отколкото да пречи. Ето как учителят може да създаде добър навик: първо, като сканира, т.е. обхваща с поглед класната стая съзнателно (от ляво надясно и от дясно наляво), докато не стане навик; след това, като я сканира на случаен принцип (като си движи погледа от ляво надясно, в средата, дясно, ляво и т.н.), докато не стане по-естествен и по-малко роботизиран процес, накрая ще стане естествено поведение на учителя.

Джони ни разкри и силата на паузата, с която да привличаме вниманието на учениците и да се намесваме по-малко в учебния процес, а да позволяваме на учениците повече неща – като например да им оставяме време да помислят, да извлечем отговорите от тях, да ги окуражаваме да поправят собствените си грешки, да фокусираме вниманието им, динамиката да бъде естествена, каналите за комуникация да бъдат отворени, да ги окуражаваме да работят заедно, като им оказваме партньорска подкрепа и корекция, като сведем до минимум повтарянето на грешките и неактивността. Въпреки че учителят остава в сянка, той е все още активен и могъщ – един вид ръководител, като използва техники като „озадачен поглед“, жестове, нарисувани или произведени образи. Преподавателят препоръчва на учителите да не повтарят грешките на учениците.

Джони също ни предложи и няколко начина за привличане на вниманието на учениците – като например използването на карти с жълт или червен цвят, броене, светване на лампа, шептене, пеене, хъркане, щракане с пръсти, поставяне на слънчеви очила.

Позицията на учителя също е важна. За да ангажира вниманието на учениците, учителят може и да застане с гръб и да започне да говори на бялата дъска, да контролира гласа си – да шепне или да говори, без да издава звук.

Аби Кроучър ни показа няколко техники за поправяне на грешките на учениците. Една част от тях са подходящи за бърза корекция (on spot), а други – за по-късна корекция (delayed). Преподавателката ни показа как можем да използваме пръстите си, за да наблегнем на неправилна форма или да посочим грешка в словореда. При партньорската корекция е нужно да си водим бележки за добрия и лошия език по време на усно изложение и след това заедно с учениците решаваме заедно дали има някакви грешки и ако е така, какви са те. Друг начин е, като вдигнем ръка, за да посочим неправилно

използване на глаголно време. Учителят може да поправи произносителни грешки, без да издава и звук. Например, когато отделен звук е произнесен неправилно или когато ударението на думата е грешно, може само да си отваря устата (mouthing). Подходящо е и преформулирането, например:

“Student: I went in Greecee.

Teacher: Oh really, you went to Greece, did you?”

Учителят може да се фокусира върху индивидуалните грешки на всеки ученик или да обобщи грешките, които класът е допуснал като цяло. Може да се направи и аудио-запис на учениците по време на задача за говорене. В края на дискусиата учениците анализират представянето си заедно с учителя. Възможно е също да използваме топки или пръчки с червен, зелен или оранжев цвят. Предоставяме възможност на учениците да изберат желанния цвят, като предварително обясняваме на децата, че червеният цвят означава да ги спираме и да поправяме всички техни грешки, оранжевият – да ги спираме на съществените, а зеленият – да не ги спираме по време на устното им изложение.

Риченда Аскю ни постави задача да свържем подходите, методите, процедурите и техниките с техните определения. Оказа се, че подходите се теоритично за природата на езика. Тези принципи информират и подкрепят истинската практика в класната стая. Методите показват как теориите да се прилагат на практиката. Те обикновено определят учебната програма, дейностите, ролята на учителя и учащите, както и материалите. Процедурите са последователността от събития по време на урока. Техниките са специфични действия, които учителят извършва, за да активира ученето.

Учителят трябва да бъде внимателен и при избора на метод на обучение: граматико-преводен, директен, аудиовизуален, комуникативен, базиран на поставена задача, базиран на думите, лексикален, тих начин, чрез сугестопедия или презентация, чрез местове, обща физическа реакция.

Относно оформлението на класната стая Джони ни препоръча да помислим дали подредбата в класната стая позволява комуникация, дали възбужда учениците, дали разрушава бариерите за комуникация, или създава нови, дали класната стая е приятел, или враг, как се чувстват учениците, когато влязат в нея, какво виждат. Причината е, че манипулирайки използването на пространството в класната стая, може да се повлияе върху динамиката и върху победението на учениците с цел да се увеличи потенциалът на обучението. Чрез разместване на позицията на учениците, учителя и мебелите ние правим усилия да подобрим комуникацията и мисленето. Но трябва да помислим за размера на стаята и мебелите, броя на учениците, правилата и нормите, шума, прекъсването, политиката на училището, съпротивлението на учениците, предварителната подготовка, целта. Хамелеонският подход на класната стая може да промени динамиката, да ангажира, мотивира и предизвика, да отвори каналите за комуникация, да насърчи груповата/партньорската работа, да омекоти учебната среда, да подобри атмосферата, да подобри учебния потенциал. Подредбата на учебните маси може да бъде във формата на подкова, на кръг, на колело, във формата на плюс, в редици, в ъглите, по двойки, в групи по 4 по избор и т.н.

Джейми Еванс ни показва как да се забавяваме с граматиката. Например чрез настолна игра (board game) с фразеологични глаголи, която можем да намерим и разпечатваме от интернет, както и да допишем гадено стихотворение в минало време и след това да разкажем историята в хронологичен ред.

Риченда Аскю ни предложи няколко игри, свързани с произношението. Първата от тях е да напишем числата до десет, а учениците излизат един по един и пишат транскрипцията им. Втората игра е гомино, като в едната половина е написана транскрипцията, а в другата половина – думата. Трети вариант е играта „Боен кораб“ (Battleship), четвърти вариант е да се намерят разликите между две картини, а пети – да се намерят скритите имена, като открийт общия звук във всеки списък от думи.

Риченда Аскю ни представи още едно визуално средство – цветни пръчици (Cuisenaire Rods), които можем да поръчаме от Amazon. С тях можем да преговаряме

цветовете, числата, да даваме вербални инструкции, които учениците да изпълняват, да ги подреждаме по различен начин и така да разказваме приказки, да строим къщата на мечтите си, дори да асоциираме пръчиците с различни храни.

Риченда Аскю ни разкри догмите в преподаването на английски език – като например, че е станало прекалено зависимо от материалите и технологиите, че материалите „задушават“ истинските възможности за учене. Всъщност то е задвижвано от разговори, с малко материали и е фокусирано върху неочакван език. Причината е, че общуването е интерактивно, комуникативно, основата на ученето, езикът в действие. Обучението според нея трябва да е с по-малко материали, защото учениците учат, когато се чувстват включени; най-добрият материал е този, който учениците носят в клас; ако материалът не съответства на ученика, няма да му помогне в ученето; основните материали са хората в класната стая, по този начин персонализирането помага на ученето.

При лексикалния подход е на фокус речникът, а не граматиката, словосъчетания, помага за свободата на изговора, дава време за мислене, дава увереност на говорещия, позволява на говорещия да използва езика незабавно.

Ето как може да стане това. Всеки да избере три неща, които са важни за него, после избира само едно и обяснява защо този предмет е най-важен за него, останалите могат да му задават въпроси. Друга идея е да си представим глобуса, мислено да се раздели класната стая, като в средата е екваторът, единият край е Северното полукълбо, а другият – Южното полукълбо. Всеки застава там, където иска да бъде, и да обясни защо, останалите могат да задават въпроси. Трета идея е да се отвори прозорецът и всеки да напише на лист хартия какво чува. Четвърти вариант е да пуснем музика и да пишахме децата какво си представят, кои инструменти чуват?

Джейми Еванс ни предложи начини за творческо писане. Първо започнахме с разбъркани букви, от които трябваше да образуваме думи за 1 мин. и 55 сек. След това трябваше да си изберем подходящи думи и да съчиним история, като отговаряме на въпросите кой, какво, къде, кога, защо и как. Целта е да се положат основите на историята, да се въведат главните герои, да се установят взаимовръзките и причините за тях, да се даде допълнителна информация, да се посочи кулминационната точка, да се завърши историята. Може да се работи по групи, след това да се гласува и се отличава победител.

Аби Кроучер ни предложи няколко начина за хуманизиране на учебника, по който работим. Например, когато имаме тема за частите на човешкото тяло, можем да рисуваме контурите на тялото или да помолим някой ученик да го направи. След това учителят казва части на тялото, а учениците се редуват да ги пишат на дъската. Втори вариант е учителят казва част от тялото, а учениците със затворени очи я показват. Трети вариант е да попълват празните места с глаголи, които в същото време са и съществителни и назовават частите на тялото. Четвърти вариант е учителят да назовава глаголи, а учениците да ги изиграят. Напр.: hug, clap, sniff и т.н. Пети вариант е учителят да разказва история, а учениците със затворени очи да показват частите на тялото. После задачата им е да разкажат историята.

Том Брадли ни предложи своя сайт www.teachya.com, където има връзки към около 3000 безплатни уеб страници, организирани по теми и нива, както и www.bbclearningenglish.com и www.lessonstream.org, където можем да ползваме видео уроци. Докато с www.dfilm.com, www.animoto.com можем да създадем анимирани филми. Чрез www.voicethread.com се качват снимки или видео и после да прибавя коментар, www.timetoast.com позволява да създаде линия на времето, като се използват образи и текст, а <https://present.me> дава възможност да се записва видео чрез уебкамери и да се изпраща по електронната поща; чрез www.spellingcity.com могат да се играят игри за спелване, чрез www.wordle.net могат да се представят текстовете за четене, а www.prezi.com служи за правене на презентации, <http://itunes.apple.com> може да бъде използван за създаване на песен.

Пълния текст четете в сп. „Професионално образование“, кн. 3

Българчетата в Кьолн учат родния си език

*Откъс от „Съботното обучение
по български език, литература
и странознание в Кьолн, ФРГ“*

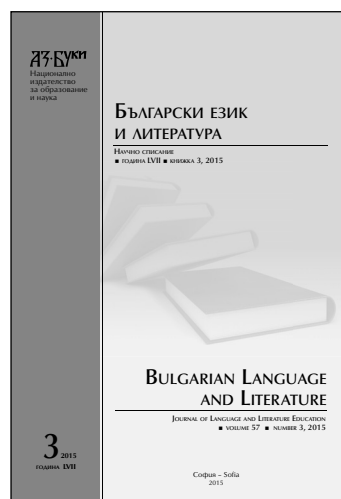
Вероника Кампф
Любомир Т. Любомиров

Въведение

Българското училище в Кьолн е създадено като родителска инициатива благодарение на усилията на група българи от града и околността, осъзнали необходимостта от обучение на собствените си деца на български език, литература и култура. Прокарването на пътека винаги е трудно, раздвижването на административни и бюрократични структури, колкото и хуманна да е целта, никога не става без висока мотивация и пълна убеденост във важността на преследваната цел. Като всяко ново начинание, и в този случай успехът на замисленото дело зависи до голяма степен от готовността на заинтересованите да инвестират безвъзмездно лично време и средства, да се борят с трудности от най-различен и често непрегвигим характер, да организират и популяризират идеята си сред българската общност.

През 2009 г. историческият момент за създаване на българско училище в Кьолн явно е настъпил и инициативните българи правилно тълкуват назрялата ситуация. Българската диаспора в града се е разраснала забележимо след откриването на нови възможности за работа в Германия за гражданите от страните на ЕС, редица наши висококвалифицирани и интелигентни сънародници се установяват в известния катедрален град на Западна Германия. В университета на града междувременно съществува и

Заглавието е на редакцията

www.bel.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д.п.н.
Маргарита Георгиева
E-mail: m.georgieva@abv.bg

Редактор

Д-р Мая Падешка
0889 22 04 12

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: bel@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Български език и литература“, кн. 3/2015:

МЕТОДИКА

Гражданският дефицит в
социокултурната норма на
литературното образование /
Огняна Георгиева-Тенева

ЛИТЕРАТУРОЗНАНИЕ

„Цар Самуил“ на Пенчо
Славейков – литературни и
историографски контексти /
Страшимир Цанов

Константин Константинов
и списание „Звено“ / *Александра Антонова*

**БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И КУЛТУРА ПО СВЕТА**

Съботното обучение по български език, литература и странознание в град Кьолн, ФРГ / Вероника Кампф, Любомир Т. Любомиров

**ОПИТЪТ НА
ПРЕПОДАВАТЕЛЯ: АНКЕТА
С УЧИТЕЛИ ПО БЪЛГАРСКИ
ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА**

Зад успешните методически импровизации се крият опит, човечност, интелигентност (На въпросите отговаря Румяна Манева)

ИНТЕРВЮ

„Важно е да разберам как човек възприема информацията, как учи езика и как го възпроизвежда“ (интервю с проф. Светла Коева, директор на Института за български език, БАН)

**ЛИЧНОСТИ И СЪБИТИЯ
В ОБРАЗОВАНИЕТО
И В НАУКАТА**

За приносите на проф. Кирил Димчев в българистиката (с признателност пред неговия 80-годишен юбилей) / Илияна Горанова

Любомир Георгиев на 85 години

**РЕЦЕНЗИИ И
ИНФОРМАЦИЯ**

Архиви, прицели и ерудиции / Владимир Атанасов

Стилистиката, или за радостта и отговорността да избираш / Андреана Ефтимова

„Креативно мислене“ от Мадрид / Десислава Нейкова

**ПРЕДСТОЯЩО
В СПИСАНИЕ
„БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА“**

Българистични четения – Сегед 2015

работи организация на българските студенти, чийто брой също така нараства с бързи темпове. Негадеч, в бившата столица Бон, по това време все още се намира и дипломатическото представителство на Република България – най-висша инстанция за защита правата на българските граждани в Германия.

Стъпка по стъпка инициативата се популяризира и се записват все повече деца за обучение. Важно постижение е осигуряването на учебни стаи в приветлива сграда от системата на социалната организация „Каритас“ в един от най-разноцветните от етническа и културна гледна точка квартали на града. Намират се и квалифицирани педагози, готови да преподават български език и литература на малките българчета. И така, през март 2009 г. отваря вратите си първото съботно българско училище в Кьолн с програмното име „Аз Буки Веги“, конципирано за провеждане на занятия първоначално за децата от I до IV клас.

От учебната 2013-а година към училището се откриват също така по две групи на българска детска градина и за предучилищна подготовка. Междувременно са завършили първите абсолвенти на училището и се планира разширяването му с V клас и интензивен курс за обучение на деца, непосещаващи детската градина и предучилищния клас. Кафенето на гостоприемните домакини в сградата на „Каритас“ винаги е пълно, а тържествата по случай Коледа и особено 24-ти май събират млади и стари и сплотяват българската общност. От учебната 2014 г. българското училище в Кьолн е включено в списъка на училищата, одобрени за получаване на финансова помощ от Министерство на образованието и науката (МОН) съгласно с ПМС № 334 от 2011 г. Този факт е важен не само от финансова, но и от морална гледна точка – поради признанието и оценката на труда на организаторите и поради документирането на принадлежността на училището към заграничния образователен ландшафт на България.

В тази статия ще споделим някои мисли от нашия шестгодишен опит относно обучението на децата от български произход на български език, литература и странознание в условията на немско-българско двуезичие. Проблемите, с които се сблъсква обучението по роден език в чуждоезикова среда, до голяма степен са сходни за всички съботно-неделни училища зад граница. Съществуват обаче и различия, произлизащи от спецификата на интерференцията между български и немски език. Подрастващите билингви изучават родния си език в един малък български оазис сред немското езиково море. Високомотивираните родители водят децата си на българско училище доброволно в свободния си съботен ден, мнозина пътуват за тази цел не само от Кьолн, но и от по-далечни градове, инвестират

време и средства, за да осигурят на децата си по няколко часа систематично и професионално провеждано обучение по български език, литература и странознание. Съзнанието за жертвите, които правят родителите, повишава още повече отговорността, която носят ръководството и преподавателите, за да дадат за краткото време най-доброто и най-ползното на своите възпитаници.

1. Някои особености на обучението по български език, литература и странознание в немскоезикова среда

Учебен график, класове и групи

Учебната година в българско училище „Аз Буки Веги“ – Кьолн, е с продължителност от 10 и половина месеца и се организира в съответствие с графика на учебните срокове във Федерална провинция Северен Рейн-Вестфалия, ФРГ. Обучението се провежда всяка събота по предварително изготвен годишен план, с изключение на съботите, съвпадащи с ваканциите в провинцията. По този начин се осигурява годишен хорарцум от около 110 учебни часа, вариращ в зависимост от възрастта на учениците (при средно 32 учебни дни по 3,5 – 4 учебни часа). Работи се в малки учебни групи (класове) по утвърдените програми на МОН за провеждане на обучението по БЕЛ, както и по предметите „Роден край“ и „Човекът и обществото“. Особено важен за нас е принципът на малките групи, даващ възможност да се обърне внимание на всяко едно дете. Чрез индивидуален подход насърчаваме всеки един ученик да се развива в личното си темпо.

Учебни помагала и начин на работа по български език

Използваме учебните помагала на издателство „Булвест 2000“, идентични с използваните при обучението по БЕЛ в училищата в България. Обучението се провежда от квалифицирани преподаватели с педагогическа правоспособност и с присъдена професионална квалификация „учител“. При подготовката на учебните занятия преподавателите се ръководят от „Книга за учителя“ на същото издателство.

Въпреки наличието на разработените през последните години адаптирани програми и пособия за обучение в чужбина в нашето училище си служим с неадаптираните учебни пособия. Отчитайки усилията на Министерството за подпомагане на задграничното обучение по БЕЛ, поради редица комплексни причини, засега педагозите и настоятелството се въздържат от въвеждането на адаптираните програми и пособия в нашето училище. Това решение обосноваваме с желанието си да не намаляваме изискванията към знанията на нашите ученици. Автоматичното въвеждане на адаптираните програми и пособия за обучение в чужбина ограничава учебния материал по начин, който не е обоснован и оправдан от гледна точка на конкретните потребности на българските ученици в условията на немско-българско двуезичие. Един добре обмислен подбор на учебния материал, съобразен с тези условия, би поставил обучението по БЕЛ на качествено ново равнище. Адаптираните учебници обаче не са пригодени към знанията и потребностите на нашите двуезични ученици. Затова предоставяме на преподавателите, познаващи най-добре потребностите и нивото на знания на учениците си, възможността, в рамките на учебната програма сами да направят избор относно доминантните върху преподавания материал. При това преподавателите отчитат явленията на интерференция между двата езика, представляващи източник за грешки, и координират учебния материал с програмата в немските училища, като се опират на ученото от децата по немски, английски, френски, латински и други езици, т.е. на немалкия лингвистичен опит на учениците, растящи в условията на двуезичие и многоезичие.

Немското и българското училище могат взаимно да се допълват и подпомагат, ако съумеем да използваме положителните ефекти на двуезичието. Повечето ученици посещават в българското училище клас под регулярния си клас в немското училище. По този начин положителният ефект от трансфера на фактологични знания по езика се оползотворява оптимално. Така например учениците от III клас знаят отлично какво е съобщително, възклицателно и въпросително изречение и какви препинателни

Избрано

знаци се поставят в края му, така че на тази тема е излишно да се обръща особено внимание. Също така учениците имат достатъчно адекватна представа за същността на основните части на речта и пренасят по аналогия тези свои знания и върху българските части на речта. Благодарение на познанията им по тези основни езиково-граматични въпроси остава повече време за съсредоточаване върху такива типични проблеми от българската граматика, които нямат аналог в немската и други граматични системи, като например членуването с пълен и кратък член или използването на преизказни форми в несвидетелски разказ.

Приемането на адаптираните учебни помагала би лишило нашите добри и отлични ученици от възможността за по-задълбочено обучение по предмета. Работейки по неадаптираните учебни помагала, по-амбициозните ученици могат посредством допълнителна самостоятелна работа вкъщи да се доближат до знанията на своите връстници в България. В неадаптираните учебни тетрадки се съдържат достатъчно голям брой разнообразни упражнения и задачи, работата по които е в основата на самостоятелните занимания вкъщи. Това е амбициозна цел, която преследваме за една част от нашите ученици. Поради тези причини засега фаворизираме използването на неадаптираните учебни пособия, съдържащи повече и по-богат учебен материал, като предоставяме на преподавателите възможността за разумна селекция на материала, съобразена с немско-българското двуезичие и произтичащите от него особености на усвояването при обучаемите деца.

Учителите си служат допълнително с много други материали, които раздават за работа в занятията и за домашна подготовка. Освен това се прилагат всички възможности на съвременната аудио-визуална техника за онагледяване и разнообразяване на учебните занятия като използване на записи на български песни, прожекция на филми, диапозитиви, мултимедийни презентации, викторини и други забавни учебни игри.

Пълния текст четете в сп. „Български език и литература“, кн. 3

Учебни казуси в публичната администрация

*Откъс от „Методически препоръки
за разработване на образователни казуси
по публична администрация“*

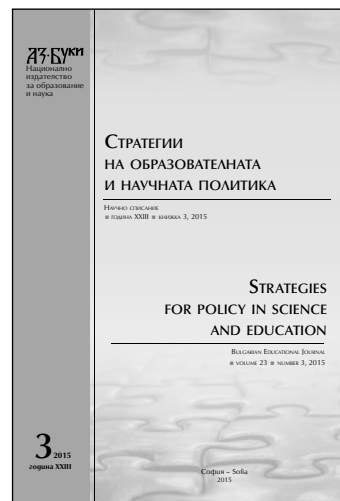
Калин Боянов

Университет за национално и световно стопанство

Водеща роля в подобряването на качеството на публичната администрация, както и в преструктурирането на публичните организации, принадлежи на мениджърите. Държавните и общинските служители трябва да бъдат трансформирани от обикновени бюрократи в професионални служители със съвременни управленски знания и умения и по този начин да се търси подобряване на ефективността и ефикасността на публичната администрация в България. Това изисква изграждането на подходяща алтернатива на съществуващата традиционна система за обучение на длъжностни лица. Възможността да се противопоставят на корупцията, нетърпимостта към лошо управление и формирането на антикорупционно поведение трябва да бъде в основата на нова система на обучение, преквалификация и последващо обучение на управленския персонал.

Добре известно е, че новите технологии за обучение включват използването на съвременни подходи, чрез които обучението се насочва към студенти и стажанти с цел да се насърчи интерактивната комуникация между тях за придобиване на практически умения. Образователният мениджмънт, насочен към решаване на проблемите на публичната администрация, изисква използването на специфични техники и методи, един от които е методът на конкретната ситуация, или казусният метод на обучение, който безспорно заема ключова позиция.

Заглавието е на редакцията

www.strategies.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д-р Ирина Колева
E-mail: kolevaira@gmail.com

Редактори

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Албена Миланова
0889 88 21 83

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: strategies@azbuki.bg

**Съдържание
на сп. „Стратегии
на образователната
и научната политика“,
кн. 3 /2015:**

ОБРАЗОВАНИЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

Публичните политики за развитието на висшето образование: проблеми и възможни решения – Bulgarian case / *Петър Иванов*

Анализ на абсорбционния капацитет на български технологични фирми / *Албена Вуцова, Емил Митов*

НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ПАРАДИГМИ

Пътят към професията – стратегия за бъдещето на личността и обществото / *Чавдар Милков*

Методически препоръки за разработване на образователни казуси по публична администрация / *Калин Боянов*

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

Възходът на измамата и посредствеността. Искаме ли да променяме обществото към по-добро? / *Цветан Давидков*

ОЦЕНЯВАНЕТО В УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Анализ на националните стандарти и учебни програми по природни науки по отношение на компетентностния подход в PISA / *Мая Гайдарова, Стефан Манев, Ренета Петкова, Георги Георгиев*

Неговата история започва през 1908 г. в Бизнес училището в Харвард. Методът е подхождащ за преподаването на дисциплини по управление в Юридическия факултет. За повече от един век съществуване казусният метод на обучение доказва способността си да се прилага не само в областта на правото, бизнеса, но също така и в публичното управление. Той развива у обучаващите се умения за аналитично мислене, способност да се диагностицират и решават проблемите в специфични условия и налична фактическа информация.

Чрез него студентите и стажантите могат да развият също така и умения за общуване, дискутиране, оценяване чрез използване на информационни източници, представяне пред публика и др.

Целта на настоящата статия е, като се разгледат особеностите на казусния метод на обучение, както и изискванията и етапите на разработване на казуси, да се представят методически препоръки за разработване на образователни казуси по „Публична администрация“ от гледна точка на възможността за тяхното използване при обучението на студенти, стажанти, държавни и общински служители.

Казусният метод на обучение в публичната администрация

Казусът – това е истинска история, която, като правило, е неговършена. Тя съдържа подробна информация за организация, проблем, сценарий или въпрос, който изисква внимание и по който ръководството трябва да вземе решение. Чрез този метод на обучение се цели студентът да натрупа опит за анализиране на реални събития на държавно и общинско ниво. Той трябва да завърши историята, да покаже как като добър лидер би се справил със ситуацията и да направи съответните препоръки за решаване на проблема. Но трябва да се подчертае, че използването само на един-единствен случай не е достатъчно, необходимо е разработването на поредица от казуси, които могат да дадат нещо ново на обучаващите се в областта на публичната администрация.

Като се има предвид проблемът на административната реформа и децентрализацията в България, е важно да се подчертаят не само проблемите на управлението в изпълнителната, законодателната и съдебната власт, но и проблемите в междуинституционалните отношения и създаването на доверие между публичните организации и гражданското общество.

Примери от практиката на публичната администрация, които могат да бъдат зададени като казуси, са следните:

- проблемът за прекомерната административна и бюрократична система на управление и корупцията;
- проблемът с незадоволителното състояние на институционален и човешки капацитет на всички нива на държавната администрация и местното самоуправление;

- проблемът с непрозрачното назначаване на обществена длъжност;
- проблемът с липсата на прозрачност и отчетност на публичните финанси и слабото управление на публичните разходи;
- проблемът с недостатъчната информация и участието на гражданското общество във вземането на решения;
- проблемът с липсата на измерими показатели за резултатите от работата в повечето публични политики.

Във всеки от посочените по-горе проблеми обучаващите се ще бъдат в състояние да се научат как да приемат всяко административно решение в дадена ситуация. Впоследствие те трябва да предложат конкретни препоръки за действие.

Обучението чрез казуси има за цел да подпомогне развитието на умения, свързани с:

- идентификация, разбиране на детайлите, селекция и решаване на проблемите;
- анализ, синтез, елементи на оценяване и аргументиране;
- тълкуване на предположения и заключения;
- формиране на валидни заключения;
- моделиране;
- умения за работа в екип;
- обсъждане на възможни опции;
- представяне на резултатите.

При разработването на казуса преподавателят трябва да се стреми да изгражда ценности, той трябва да знае много добре какво означава думата почтеност и да насърчава такива норми на поведение, които са в синхрон с основните принципи на доброто управление. Студентите трябва да бъдат обучавани на етика, честност, стремеж към равенство и справедливост, отговорност, доверие и в действията си да се ръководят от изискванията на законите.

Обучението чрез казуси трябва да симулира реални комуникационни зависимости, които възникват между хората в процеса на съвместната им дейност и които са свързани с реалността.

Чрез казусите е необходимо студентът да се потопи в действителността на проблемите на лошото управление, лошото качество на обществените услуги, липсата на информираност на населението и влиянието на гражданското общество върху решенията на посочените по-горе проблеми.

Казусите могат да включват един или повече управленски проблеми. Например, когато се разглежда проблемът за корупцията в управлението на общинската собственост, може да се проучи проблемът за неефективността на икономиката като цяло.

Обучението трябва да се насочи към специфичната ситуация и студентите да търсят начини за анализиране и решаване на проблеми. Те трябва не само да идентифицират проблемите в публичната администрация, но и да знаят какво трябва да се предприеме от правна, институционална и регулаторна гледна точка, за да се отговори на зададените въпроси.

Конкретните ситуации ориентират студентите да избират и да се опитат да преценят подходящите действия за справянето с тези проблеми – например да определят ролята на местните власти в предоставянето на качествени публични услуги на населението.

Казусният метод на обучение трябва да даде възможност на студентите да се чувстват отговорни при вземането на управленски решения. Ситуацията на проблемите от местно значение е възможност да се постави бъдещият общински служител в ситуация, в която той ще трябва да вземе участие в разбирането на потребностите и желанията на местните общности в предоставянето на обществени услуги от гледна точка на почтеността и качеството.

Също така той следва да предлага възможност за вземане на различни „решения“. Например при разглеждането на проблема с лошото управление на общинската

собственост една група студенти може да предложат подобряване на правната регламентация на отношенията на собственост, а друга – въвеждането на прозрачност и гостъпност на информацията за дейността на административния апарат, чрез което ще се създаде механизъм на социално влияние върху управлението на общинската собственост.

Стремежът трябва да е към самостоятелно решаване на проблемите и изграждане на обобщени знания, които са концептуално в природата на публичната администрация, местното самоуправление и социалните реформи. Важен компонент на специфичната ситуация на управление следва да бъде не само съдържанието на ситуацията, но също така и технологията на решаване на проблема, който ще възприеме студентът. Този процес може да се появи ситуативно, като преподавателите могат да използват различен подход по свое усмотрение.

Изисквания за разработване на учебни казуси в публичната администрация

Как да се напише казус за добро управление, който да може да се използва ефективно по време на обучението на бъдещи държавни и общински служители?

Има ли определен шаблон за разработването на ефективни ситуации?

За да се разбере това, е важно да се отговори на въпроса: какво отличава един добър от един лош казус?

Ако се разгледат препоръките на опитни преподаватели, може да се предположи, че добрите казуси имат такива характеристики – като идеи, точност на фактите, достатъчно информация, че има проблем, множество решения, приложимост на резултатите.

Процесът на разработване на дадена ситуация според експерти в тази област може да се сравни с приготвянето на ястия, чието качество зависи от използваните съставки (т.е. въпроси и факти). Ситуацията е невъзможна без участието на хора с техните собствени предпочитания и интереси, които невинаги могат да съвпадат.

Това може да бъде основа за конфликт на интереси или конфликти в социален контекст.

За преподавателя е важно да разбере, че неговата цел не е просто описание на конфликта, но също така и да се свърже ситуацията с концепцията на курса, с това, което се преподава.

Принципите на доброто управление може да бъдат определени в специфични ситуации, предназначени за проучване в дисциплини като „Управление на конфликти“, „Управление на човешките ресурси“, „Институционална икономика“, „Стратегическо управление“ и др. Важно е да се разбере за какво и към кого ще бъдат предназначени конкретните ситуации и какви умения студентът трябва да придобие в учебния процес. Според авторите на най-успешните казуси е важно да се скицира основната идея, защото една добра идея може да бъде в основата на един успешен случай (Мурзаев, 2010).

Важно изискване за писане в определена ситуация е надеждността на доказателствата. Фактите и събитията в казуса трябва да са изключително надеждни и да не са измислица. Важно изискване за написването на добър казус е количеството информация, без значение за какъв случай става дума. Казусът трябва да съдържа достатъчно информация, за да бъде в състояние да се разбере какво е естеството на проблема. Разработването на един казус може да бъде подобно на създаването на детективска история (Мурзаев, 2010: 23). Затова е необходимо да се поддържа непрекъснато интересът на студентите към проблема по време на проучването на субектите.

Един добър казус не е просто качествено описание на дадена ситуация. Тази информация се изгражда по такъв начин, че студентът да бъде поставен в същата ситуация като създател на казуса, и то така, че той да се сблъсква с проблема за

първи път. Описанието, от своя страна, предоставя информацията, разкрива ситуацията, акцентира на проблема и по този начин помага да се достигне до определени заключения. Конкретната ситуация трябва да се съсредоточи върху проблема, признат от обучаемите като често срещан в реалния живот и за решаването на който е важно да се постъпва като лидер. За тази цел фактите и събитията трябва да са изключително надеждни и да не са измислица (Виханский, Наумов, Зобов, 1997).

Разработващите казусите трябва да са наясно, че обучаващите с практически опит в областта на общественото обслужване бързо забелязват неправдоподобност на ситуацията и могат да загубят интерес към метода на обучението с казуси като цяло. Изискването на сходство с реалността на случая се дължи на факта, че лидерът се нуждае от познаване на действителността в голяма степен, за да може да прецени кога и как да се действа.

Важно изискване за написването на добър казус е количеството информация, без значение за какъв случай става дума. Казусът трябва да съдържа достатъчно информация, за да бъде в състояние да се разбере какво е естеството на проблема (Виханский, Наумов, Зобов, 1997).

Тази информация дава възможност на студентите да прилагат собствените си знания по темата. В добрия казус точността на фактите трябва да е очевидна и да не се допускат дискусии за това между студентите.

При поставяне на информацията в казуса е важно да се има предвид, че тя трябва да бъде от значение и да обяснява точно случая. Важно е преподавателите да знаят, че фактите не трябва да бъдат твърде много. В крайна сметка, в живота студентите ще се сблъскат с липсата на всякаква информация при вземането на конкретните решения. Следователно в дадена ситуация е по-добре да се изпусне нещо, за да бъдат те принудени да потърсят необходимата информация сами (Аб-грахманова, 2005: 138).

Друго важно изискване при писането на даден казус е, че проблемът, който се разглежда, трябва да бъде всеобхватно проучен, анализиран и да се предложи окончателно решение, отговарящо на определени условия и критерии. Също така конкретната ситуация не трябва да се фокусира само върху студента и да съответства на концепцията на курса, но също така и да се съсредоточи върху една от важните теми на курса. Добре е, ако казусът бъде посветен на една-единствена тема, но под формата на подробно описание на проблема, чието решаване ще помогне на студентите да извлекат поука.

За автора е изключително важно да намери централния проблем. Например, ако основният проблем е липсата на ефективност на взаимодействието между публичните и надзорните съвети с публичната администрация и публичните органи и е от първостепенно значение, то може да се каже, че съществуват много други проблеми, които са свързани с него. На следващо ниво могат да бъдат подредени други проблеми. Например липсата на механизъм на действие, непрозрачност на дейността, липса на медийно отразяване и т.н. (Ким, 2005: 172).

В добрия казус проблемът не трябва да лежи на повърхността. Като правило, трябва да съществува баланс между факти и въпроси. Също така е важно фактите да се представят по такъв начин, че никой от тях да не се изгуби. Друго важно условие е да присъстват множество решения.

Необходимо е да се знае, че казусният метод на обучение не е пример за решения – правилни или грешни, така че решенията могат да бъдат няколко, но всички те трябва да носят разбирането, че са добросъвестни и са предпоставка за постигането на цели, като укрепване на демокрацията, насърчаване на социалната справедливост и върховенство на правата държава, защитата на правата на човека, опазването на околната среда, предотвратяването на конфликти, намаляване на бедността. И че постигането на тези цели е възможно само чрез доверие в държавните институции, към избирателите и активно гражданско партньорство. Това означава, че в действителност има само един начин за излизане от ситуацията, защото всеки проблем в управлението е уникален. Техните различни комбинации дават различни

Избрано

решения на определена група от проблеми. Неяснотата и алтернативните мнения на студентите осигуряват основата за дискусия в аудиторията.

И накрая, в конкретните ситуации обучаемите трябва да бъдат поставени в позицията на лидери и изправени пред необходимостта да вземат решения и да подготвят план за действие и за изпълнението им.

При преподаването на принципите на добро управление в публичната администрация преподавателите трябва да разберат, че бъдещите служители в държавните и местните органи на управление трябва да притежават такива качества или способности, чрез които разбират проблемите, и да изградят определени умения и поведение. Говорейки за определено поведение, следва да се подчертае, че като държавни служители, бъдещите висшестепни трябва да знаят повече и за функциите на корпоративната култура в публичните институции (Виханский, Наумов, Зобов, 1997: 24).

Поради това познанията им за правилата на етиката въз основа на принципите на доброто управление са от изключително значение, защото от самото начало на кариерата си те ще формират отношението си към организацията, както и организацията ще формира определено отношение към тях. Освен това бъдещите държавни и общински служители следва да бъдат в състояние да общуват в екип, да координират своите колективни интереси и да избягват сблъсъци.

Казусният метод на обучение може да формира положителна нагласа на студента към организацията. В процеса на обучение е важно да му се внуши чувство за отговорност, ангажираност към организацията и висока мотивация за работа.

Пълния текст четете в сп. „Стратегии на образователната и научната политика“, кн. 3